

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы прарэктар БДУКМ

А.А.Корбут

«30» *чэрвеня* 2017

Рэгістрацыйны № ВД- *08* /эвуч.

**ТРАДЫЦЫЙНАЯ НАРОДНА-ПЕДАГАГІЧНАЯ КУЛЬТУРА
БЕЛАРУСІ**

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці:
1-23 01 14 Сацыяльна-культурная дзейнасць

Вучэбная праграма складзена на аснове Адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі ОСВО-2013 і вучэбнага плана па спецыяльнасці 1-23 01 14 Сацыяльна-культурная дзейнасць, рэг. № Е23-1-75/17вуч. ад 04.07.2017

СКЛАДАЛЬНІК:

Н.В.Сівіцкая, дацэнт кафедры педагогікі сацыяльна-культурнай дзейнасці ўстановы адукацыі "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў", кандыдат філалагічных навук.

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

А.М.Сяргеева, старшы навуковы супрацоўнік дзяржаўнай навуковай установы "Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі Навук Беларусі", кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

І.У.Капцюг, дацэнт кафедры рускай мовы і культуры маўлення установы адукацыі "Ваенная акадэмія Рэспублікі Беларусь", кандыдат філалагічных навук, дацэнт.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай педагогікі сацыякультурнай дзейнасці ўстановы адукацыі "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў" (пратакол № 10 ад 30.05.2017);

Прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў" (пратакол № 5 ад 28.06.2017).

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Этнапедагогіка – гэта галіна сучаснай педагагічнай навукі, якая мае міждысцыплінарны характар і будуецца на ўзаемадзеянні разнастайных гуманітарных навук: педагогікі, псіхалогіі, этналогіі, рэлігіязнаўства, сацыялогіі, культуралогіі.

Значэнне народнай педагогікі асабліва ўзрастае ў поліэтнічным грамадстве, паколькі асновай выхавання і навучання ва ўмовах узаемадзеяння людзей розных нацыянальнасцей звычайна з’яўляецца педагагічная сістэма тытульнай нацыі. Такім чынам, работнік устаноў культуры, сацыяльны работнік павінен вывучаць педагагічны вопыт свайго і суседніх народаў для адэкватнага выстройвання рабочага працэсу з прадстаўнікамі гэтых народаў. У сувязі з гэтым вучэбная дысцыпліна “Традыцыйная народна-педагагічная культура Беларусі”, прызначаная для студэнтаў, якія атрымліваюць адукацыю па спецыяльнасці “Сацыяльна-культурная дзейнасць” мае сувязь з такімі вучэбнымі дысцыплінамі, як “Этнаграфія, міфалогія і фальклор беларусаў”, “Культуралогія”, “Тэхналогія святочна-абрадавай дзейнасці”.

У адпаведнасці з Адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі ОСВО-2013 па спецыяльнасці “Сацыяльна-культурная дзейнасць” у выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Традыцыйная народна-педагагічная культура Беларусі” студэнта павінны сфарміраваць наступныя кампетэнцыі:

акадэмічныя кампетэнцыі:

АК-4 Умець працаваць самастойна;

АК-8 Валодаць навыкамі вуснай і пісьмовай камунікацыі;

сацыяльна-асобасныя:

САК-6 Умець працаваць у камандзе;

прафесійныя кампетэнцыі:

ПК-3 Рэалізоўваць агульнадзяржаўныя, рэгіянальныя і ведамасныя праграмы ў галіне культуры і мастацтваў;

ПК-7 Арганізоўваць інфармацыйна-асветніцкую работу па месцы жыхарства;

ПК-11 Выяўляць інтарэсы і педагагічныя патрэбы неасельніцтва ў розных відах адпачынкавай дзейнасці.

Мэта вучэбнай дысцыпліны – тэарэтычная і практычная падрыхтоўка студэнтаў у галіне народнай педагогікі, фарміраванне педагагічнай кампетэнтнасці ва ўмовах полікультурнага адукацыйна-выхаваўчага асяроддзя.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

- правесці параўнальны аналіз некаторых асаблівасцей беларускай і замежных сістэм выхавання, падкрэсліць прыярытэтнасць аутэнтычнай традыцыі;

- выявіць месца і ролю народнай педагогікі ў сучасным выхаваўчым працэсе;

- выхаваць здольнасці да крэатыўнага і крытычнага мыслення ў прафесійнай дзейнасці;

- сфарміраваць асноўныя навыкі выкарыстання народна-педагагічнай спадчыны ў практычнай дзейнасці;
- сфарміраваць уменне адаптаваць этычныя, эстэтычныя каштоўнасць да сучаснай сацыякультурнай сітуацыі.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнты павінны *ведаць*:

- асноўныя тэарэтычныя палажэнні народнай педагагікі;
- ролю сямейнага, грамадскага, працоўнага і рэлігійнага выхавання ў сацыялізацыі асобы;
- месца і ролю народна-педагагічнай культуры ў выхаваўчым і навучальным працэсе на сучасным этапе;
- асаблівасці сакральных табу, народнага дыскурсу, канфесіянальнай эстэтыкі і г.д.).

Студэнты павінны *ўмець*:

- выяўляць выхаваўчы патэнцыял беларускай абрадавай і па-за абрадавай культуры;
- выкарыстоўваць станоўчы вопыт народнай педагагікі ў педагагічнай і сацыякультурнай дзейнасці;
- быць здольнымі да талерантнага ўзаемадзеяння ў полікультурным грамадстве.

Студэнты павінны валодаць:

- навыкамі параўнальнага аналізу і сбора дадзеных;
- навыкамі выкарыстання народна-педагагічнай спадчыны ў практычнай дзейнасці.

Вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Традыцыйная народна-педагагічная культура Беларусі” ўсяго прадугледжана 64 гадзіны, з іх 34 гадзіны – аўдыторныя заняткі. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відам заняткаў: 4 гадзіны – лекцыі, 30 гадзін – практычныя.

Рэкамендаваная форма кантролю ведаў студэнтаў – залік.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛА

Тэма 1. Уводзіны. Этнапедагогіка, народна-педагогічная культура як сацыякультурны феномен і напрамак педагогікі

Вывучаецца змест паняцця “этнапедагогіка”, месца і роля этнапедагогікі ў педагогічнай практыцы і жыцці грамадства, асаблівасці этнапедагогікі як педагогічнай сістэмы. Акрэсліваюцца мэты, задачы, змест этнапедагогікі як навукі і вучэбнага прадмета, яе аб’ект і прадмет, асноўныя прынцыпы, сродкі, метады і прыёмы выхавання і навучання. Адзначаецца сувязь народных педагогічных традыцый з этнічным развіццём беларусаў, традыцыйным укладам жыцця і народнай філасофіяй.

Тэма 2. Праблемы дзяцінства, узроставыя і індывідуальныя асаблівасці сацыялізацыі асобы ў народнай педагогіцы

Даецца вызначэнне тэрміна *дзяцінства* паводле народнай традыцыі, адзначаецца перыядызацыя полаўзроставых ступеняў дзяцінства. Характарызуюцца асаблівасці развіцця, выхавання, сацыялізацыі асобы ў раннім маленстве, у перыяд маленства, у перыяд уласна дзяцінства, у падлеткавы перыяд, у перыяд юнацтва. Вызначаюцца асаблівасці выхавання, навучання, сацыялізацыі кожнай біяўзроставай групы – рэгламентацыя паводзін, адносін з боку бацькоў і грамады, асаблівасці назваў дзяцей кожнай групы, адметнасці ў знешнім выглядзе.

Тэма 3. Пачатковая сацыялізацыя асобы ў народнай педагогіцы этнасаў Беларусі

Вызначаецца паняцце і этапы пачатковай сацыялізацыі асобы. Праводзіцца разгляд асаблівасцей сацыялізацыі дзяцяці на кожным этапе – у перадродавы перыяд, у перыяд, у перыяд пасля нараджэння. Разглядаюцца асаблівасці магічна- і сакральна-рытуальнай сацыялізацыі асобы. Адзначаецца месца радзін і хрэсьбін у сістэме поглядаў народа аб сацыялізацыі асобы, асаблівасці магічна-рытуальнай сацыялізацыі асобы.

Тэма 4. Сямейнае навучанне і выхаванне ў народна-педагогічнай культуры Беларусі

Разглядаецца роля сям’і ў працэсе сацыялізацыі асобы, крытэрыі сям’і як фактару выхавання і навучання ў народнай педагогіцы беларусаў (засанаванасць на шлюбе, аднанацыянальнасць і аднаканфесійнасць сужонкаў, дзетнасць і г.д.), тыпы і структура традыцыйнай сям’і беларусаў (неразделеная, малая), асноўныя функцыі сям’і ў традыцыйным грамадстве (рэпрадукцыйная, выхавальная, гаспадарча-эканамічная, рэкрэацыйная), прынцыпы і традыцыі сямейнага выхавання і навучання беларусаў.

Тэма 5. Праца як сродак выхавання і навучання ў этнапедагагіцы народаў Беларусі

Разглядаецца праца як гаспадарча-эканамічная і духоўна-этычная катэгорыя ў традыцыйным соцыуме, вывучаюцца віды працы і іх педагагічны змест, асноўныя прынцыпы працоўнага выхавання і навучання ў педагагіцы народаў Беларусі, характарызуецца гендэрнае раздзяленне працоўнага выхавання і навучання ў народна-педагагічнай культуры этнасаў Беларусі, узроставае паступовасць авалодвання працоўнымі навыкамі, а таксама віды промыслаў і рамёстваў, распаўсюджвання на Беларусі і формы навучання промыслам і рамёствам у сельскім і гарадскім асяроддзях.

Тэма 6. Соцыум як фактар навучання і выхавання ў традыцыйным і сучасным грамадстве

Вызначацца паняцце “грамадская традыцыя”, роля і месца грамадскай традыцыі ў традыцыйным і сучасным грамадстве, асноўныя прынцыпы функцыянавання традыцыйнай сельскай грамады беларусаў і іх педагагічны змест. Праводзіцца разгляд гуманнага грамадскага звычаі ўзаемадапамогі і дабрачыннасці (*талака, бонда, сябрына*) і іх педагагічны змест, уплыў устойлівых грамадскіх традыцый на правільную сацыялізацыю асобы, засваенне асобай разнастайных сацыяльных роляў, а таксама наўсведамленне свайго месца ў адлажанай сістэме грамадскіх і сакральных сувязяў.

Тэма 7. Асноўныя каштоўнасныя арыенціры грамадскага выхавання ў народнай педагагіцы этнасаў Беларусі

Вывучаецца калектыўны характар каляндарных і сямейных свят і абрадаў, іх роля ў міжпакаленнай трансмісіі звычаяў, традыцый, этыкету, ідэалогіі пэўнага грамадства. Вывучаецца рэлігійнае выхаванне як адзін з аспектаў народнай педагагікі і яго на фарміраванне, сацыялізацыю асобы, трывалых маральна-этычных арыенціраў, норм паводзін чалавека ў сям’і і грамадстве.

Тэма 8. Фальклор як комплексны сродак усебаковага навучання і выхавання асобы

Разглядаецца фальклор як комплексны сродак шматбаковага выхавання гарманічнай асобы, звяртаецца ўвага на абагульнены гістарычны, працоўны, сацыяльны і маральна-этычны, педагагічны вопыт народа ў розных фальклорных формах і жанрах. Роля казак у выхаванні асобы, комплекснае ўдзяенне фальклорных твораў у працэсе выхавання і навучання чалавека. Праводзіцца параўнальны аналіз фальклорных твораў розных этнасаў Беларусі і іх педагагічны патэнцыял.

Тэма 9. Асаблівасці этнапедагагічнай камунікацыі ў поліэтнічным адукацыйным асяроддзі Беларусі

Праводзіцца разгляд поліэтнічнай структуры беларускага грамадства як аб'ектыўнай рэальнасці, што мае глыбокія гістарычныя карані. Вывучаюцца фактары, якія іграюць дыферэнцыруючую (раз'ядноўваючую) ролю ў поліэтнічным асяроддзі. Разглядаюцца асаблівасці вырашэння педагагічных і выхаваўчых задач з улікам поліэтнічнага складу навучэнцаў.

Тэма 10. Культура этнапедагагічнай дзейнасці на сучасным этапе развіцця беларускага грамадства

Праводзіцца параўнальны аналіз педагагічнага працэсу ў традыцыйным і посттрадыцыйным грамадствах, разглядаюцца шляхі выкарыстання станоўчага вопыту народнай педагагікі ў сучасным педагагічным працэсе, методыка выкарыстання станоўчага вопыту народнай педагагікі ў сістэме грамадскага выхавання і навучання, асноўныя кірункі працы ў галіне сацыяльна-культурнай дзейнасці з сем'ямі, асобамі і калектывамі па трансляцыі этнапедагагічных ведаў.

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
“ТРАДЫЦЫЙНАЯ НАРОДНА-ПЕДАГАГІЧНАЯ КУЛЬТУРА
БЕЛАРУСІ”**

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі		
1	Тэма 1. Уводзіны. Этнапедагогіка, народна- педагагічная культура як сацыякультурны феномен і напрамак педагогікі	2	2		
2	Тэма 2. Праблемы дзяцінства, узроставыя і індывідуальныя асаблівасці сацыялізацыі асобы ў народнай педагогіцы		4	2	Дыскусія, падрыхтоўка прэзентацый
3	Тэма 3. Пачатковая сацыялізацыя асобы ў народнай педагогіцы этнасаў Беларусі		2		
4	Тэма 4. Сямейнае навучанне і выхаванне ў народна- педагагічнай культуры Беларусі	2	4		
5	Тэма 5. Праца як сродак выхавання і навучання ў этнапедагогіцы народаў Беларусі		2	2	Вуснае апытанне
6	Тэма 6. Соцыум як фактар навучання і выхавання ў традыцыйным і сучасным грамадстве		2		
7	Тэма 7. Асноўныя каштоўнасныя арыенціры грамадскага выхавання ў народнай педагогіцы этнасаў Беларусі		2		
8	Тэма 8. Фальклор як комплексны сродак усебаковага навучання і выхавання асобы		2		

9	Тэма 9. Асаблівасці этнапедагагічнай камунікацыі ў поліэтнічным адукацыйным асяроддзі Беларусі		2	2	Вуснае апытанне, дыскусія
10	Тэма 10. Культура этнапедагагічнай дзейнасці на сучасным этапе развіцця беларускага грамадства		2		
	УСЯГО	4	24	6	

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
“ТРАДЫЦЫЙНАЯ НАРОДНА-ПЕДАГАГІЧНАЯ КУЛЬТУРА
БЕЛАРУСІ”**

для студэнтаў завочнай формы навучання

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных заняткаў	
		Лекцыі	Практычныя заняткі
1	Этнапедагогіка, народна-педагагічная культура як сацыякультурны феномен і напрамак педагогікі	2	
2	Праблемы дзяцінства, узроставыя і індыўідуальныя асаблівасці сацыялізацыі асобы ў народнай педагогіцы	2	
3	Пачатковая сацыялізацыя асобы ў народнай педагогіцы беларусаў		2
4	Сямейнае выхаванне і навучанне ў народна-педагагічнай культуры беларусаў		2
	УСЯГО	4	4

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная літаратура:

1. Андрэева Е.Г. Гісторыя педагогікі. Ч. II. Гісторыя педагогікі Беларусі са старажытных часоў да 1917 года. Вучэбны дапаможнік. Мн., 1993. – 244 с.
2. Андрэева Е.Г. Гісторыя народнай адукацыі Беларусі (1917 – 1941 гг.). Мн., 2001. – 319 с.
3. Арлова, Г.П. Народная педагогіка ў выхаваўчай рабоце школы. Мн., 1995. – 157 с.
4. Арлова, Г.П. Народная педагогіка: вучэбна-метадычны дапаможнік. Віцебск, 2006. – 168 с.
5. Барташэвіч Г.А. Фальклор у сістэме выхавання // Праблемы выхавання. – 1995. – №1. – С. 70–75.
6. Волков, Г.Н. Этнопедагогіка. М., 1999. – 376 с.
7. Воронцава, Л.Н., Мелешко, Ю.В. Народная педагогіка. – Мн., 2007. – 176 с.
8. Грымаць, А.А., Варанецкая, Л.М. Беларуская народная педагогіка ў школе. Мн., 1996. – 173 с.
9. Грымаць, А.А., Варанецкая, Л.М. Беларуская народная педагогіка: тэорыя і практыка. Мн., 1996. – 190 с.
10. Грымаць, А.А., Варанецкая, Л.М. Народная педагогіка беларусаў. Мн., 1999. – 255 с.
11. Гуд П.А. Народныя традыцыі ў сучасных беларускіх святах // Пазашкольнае выхаванне. – 2000. – № 2. – С. 23–26.
12. Жлоба, С.П. Народная педагогіка Полесься. Брэст, 2002. – 324 с.
13. Калачова, І.І. Народныя традыцыі і звычаі выхавання. Этнапедагагічная спадчына этнасаў Беларусі. Мн., 1999. – 176 с.
14. Катовіч Н.К. Воспітанне сродствамі прыроды в народнай педагогіке беларусов // Пазашкольнае выхаванне. – 2002. – № 1. – С. 13–15.
15. Кукушын, В.С. Этнопедагогіка. Учебное пособие. М., 2002. – 218 с.
16. Снапкоўская, С.В. Гісторыя адукацыі і педагагічнай думкі Беларусі (60-я гады XIX ст.– пач. XX ст.). Мн., 2001. – 160 с.
17. Сучкоў І.І. Фальклорны тэатр і выхаванне асобы. Мн.:НІА, 2001. – 176 с.

Дадатковая літаратура:

1. Аляхновіч, А.М., Лозка, А.Ю. Веснавыя святы: Дапаможнік для настаўнікаў і выхавальнікаў. Мн., 2000. – 156 с.
2. Беларускі музычны фальклор/ Склад. А.М. Аляхновіч і інш.. Мн., 1996. – 334 с.
3. Беларуская вусна-паэтычная творчасць. Гісторыка-тэарэтычнае даследаванне. Мн., 1988. – 415 с.

4. Беларускі дзіцячы фальклор (традыцыйныя запісы, апрацоўкі і аўтарскія творы) / Склад. А.М. Аляхновіч і інш. Мн., 1994. – 270 с.
5. Беларускі фальклор: Энциклапедыя. У 2-х т. Т. 1. Мн., 2005. – 756 с.; Т. 2. Мн., 2006. – 828 с.
6. Беларусы. Т.5. Сям'я / Склад. М.Ф. Піліпенка, В.К. Бандарчык і інш. Мн., 2001.– 375 с.
7. Беларусы. Т.6. Грамадскія традыцыі / Склад. М.Ф. Піліпенка, В.К. Бандарчык і інш. Мн., 2002. – 606 с.
8. Беларусы. Т.7. Вусная паэтычная творчасць / Склад. М.Ф. Піліпенка, В.К. Бандарчык і інш. Мн., 2004. – 586 с.
9. Бершадский, С.А. Литовские евреи. – СПб, 1883. – 431 с.
10. Герман, А.В. Библиография о цыганах: Указатель книг и статей с 1780 по 1930 гг. – М., 1930. – 141 с.
11. Герман, А.В. Цыгане вчера и сегодня. М., 1931. – 100 с.
12. Грамадскі быт і культура гарадскога насельніцтва Беларусі / Склад. В.К. Бандарчык і інш.. Мн., 1990. – 248 с.
13. Грамадскі быт і культура сельскага насельніцтва Беларусі / Склад. В.К. Бандарчык і інш. Мн., 1993. – 253 с.
14. Гульні, забавы, ігрышчы / Гал. рэд. А.С. Фядосік. Мн., 1996. – 532 с.
15. Гурскі, А.І. Бяздоннае багацце. Легенды, паданні. Мн., 1990. – 255 с.
16. Дубянецкі, Э.С. Таямніцы народнай душы. Мн., 1995. – 47 с.
17. Дубянецкі, Э.С., Дубянецкі, С.Ф. Перашкоды на шляху нацыянальна-культурнага адраджэння Беларусі. Мн., 1992. – 26 с.
18. Думін, С.У., Канапацкі, І.Б. Беларускія татары: мінулае і сучаснасць. – Мн., 1993. – 202 с.
19. Евреи: По страницам истории / Сост. С.Асиновский, Э.Июффе. Мн., 1997. – 313 с.
20. Еврейская летопись. М., 1923. – 64 с.
21. Канапацкі, І.Б., Смолік, А.І. Гісторыя і культура беларускіх татар. – Мн., 2000. – 258 с.
22. Канапаш, В.П. Выхаваўчая работа ў школе на аснове каляндарнай абраднасці беларусаў. Мн., 1995. – 56 с.
23. Конан, У. Ля вытокаў самапазнання: Станаўленне духоўных каштоўнасцей у святле фальклору. Мн., 1989. – 238 с.
24. Крук, І.І. Следам за сонцам: Беларускі народны каляндар. Мн., 1998. – 214 с.
25. Кухаронак, Т.І. Маскі ў каляндарнай абраднасці беларусаў. Мн., 2001.– 239 с.
26. Кухаронак, Т.І. Радзінныя звычаі і абрады беларусаў: канец XIX – XX ст. Мн., 1993. – 124 с.
27. Ластоўскі, В.Ю. Кароткая гісторыя Беларусі. Мн., 1993. – 126 с.
28. Ліцьвінка, В.Дз. Святы і абрады беларусаў. Мн., 2001. – 188 с.
29. Мікуліч, Т.М. Мова і этнічная самасвядомасць. Мн., 1996. – 157 с.

30. Наваградскі, Т.А. Традыцыі народнага харчавання беларусаў. Мн., 2000. – 111 с.
31. Народная культура і сучасная школа / Пад рэд. І.І. Крука. Мн., 1996. – 104 с.
32. Ракава, Л.В. Традыцыі сямейнага выхавання ў беларускай вёсцы. Мн., 2000. – 111 с.
33. Родины, дети, повитухи в традициях народной культуры / Сост. Е.А. Белоусова; Отв. ред. С.Ю. Неклюдов. – М.: Российский государственный гуманитарный университет, 2001. – 319 с.
34. Русские дети: Основы народной педагогики. Иллюстрированная энциклопедия / Авт.: Д.А. Баранов, О.Г. Баранова, Т.А. Зимина и др. – СПб.: Искусство, 2006. – 566 с.
35. Салееў, В.А. Этнапедагогіка і этэтычнае развіццё асобы. Мн., 1994. – 181 с.
36. Сахута, Я.М. Народнае мастацтва Беларусі. Мн., 1997. – 286 с.
37. Скорабагатчанка, А. Беларускія народныя музычныя інструменты XX ст. Мн., 2001. – 397 с.
38. Словарь социального педагога и социального работника. Мн., 2001. – 252 с.
39. Сысоў, У.М. З крыніц спрадвечных. Мн., 1997. – 415 с.
40. Сям'я і сямейны быт беларусаў / Пад рэд. В.К. Бандарчыка. Мн., 1990. – 253 с.
41. Цітоў, В.С. Этнаграфічная спадчына. Беларусь. Краіна і людзі: Вучэбн. метадапаможнік. Мн., 2001. – 207 с.
42. Чэчат, В.У. Педагогіка сямейнага выхавання (тэарэтыка-метадалагічны аспект). Мн., 1995. – 195 с.
43. Шантыр, Ф. Патрэбнасць нацыянальнага жыцця для беларусаў і самаадзначэння народу. Мн., 1992. – 21 с.

ПРАКТЫЧНЫЯ ЗАНЯТКІ

Тэма 2. Праблемы дзяцінства, узроставыя і індыўідуальныя асаблівасці сацыялізацыі асобы ў народнай педагогіцы.

Асвятляюцца народныя ўяўленні аб ролі, функцыях, асаблівасцях псіхафізічнага развіцця кожнай з узроставых груп дзяцей, выкарыстанне адпаведных спецыфічных выхаваўчых сродкаў, метадаў, прыёмаў.

Пытанні:

1. Перыядызацыя полаўзроставых ступеняў дзяцінства.
2. Асаблівасці развіцця, выхавання, сацыялізацыі асобы ў раннім маленстве.
3. Асаблівасці выхавання і навучання, сацыялізацыі асобы ў перыяд маленства.
4. Асаблівасці выхавання і навучання, сацыялізацыі асобы ў перыяд уласна дзяцінства.
5. Асаблівасці выхавання і навучання, сацыялізацыі асобы ў падлеткавы перыяд.
6. Асаблівасці выхавання і навучання, сацыялізацыі асобы ў перыяд юнацтва

Тэма 3. Пачатковая сацыялізацыя асобы ў народнай педагогіцы беларусаў.

Разглядаецца комплекс педагогічных намаганняў, накіраваных на забеспячэнне сацыякультурнай паспяховасці чалавека ад яго зачатця да прыняцця ў род. Вызначаецца паняцце і этапы пачатковай сацыялізацыі асобы. Праводзіцца разгляд асаблівасцей сацыялізацыі дзіцяці на кожным этапе.

Пытанні:

1. Пачатковая сацыялізацыя асобы: паняцце. Сацыялізацыя дзіцяці ў перадродавы перыяд.
2. Асаблівасці сацыялізацыі дзіцяці ў перыяд родаў.
3. Сацыялізацыя дзіцяці ў перыяд пасля нараджэння.
4. Месца радзіны і хрэсьбіну сістэме поглядаў народа аб сацыялізацыі асобы.

Тэма 4. Сямейнае выхаванне і навучанне ў народна-педагагічнай культуры беларусаў

Разглядаецца роля сям'і ў працэсе сацыялізацыі асобы. Як у цяперашнім посттрадыцыйным грамадстве, так і ў ранейшыя часы ў традыцыйным грамадстве, сям'я ёсць, па сутнасці, аснова сацыялізацыі асобы.

Пытанні:

- 1.Крытэрыі сям’і як фактару выхавання і навучання ў народнай педагогіцы беларусаў.
- 2.Тыпы і структура традыцыйнай сям’і беларусаў.
- 3.Асноўныя функцыі сям’і ў традыцыйным грамадстве.
- 4.Прынцыпы і традыцыі сямейнага выхавання і навучання беларусаў.

Тэма 5. Праца як сродак выхавання і навучання ў этнапедагогіцы беларусаў

У ходзе вывучэння тэмы разглядаецца праца як гаспадарча-эканамічная і духоўна-этычная катэгорыя ў традыцыйным соцыуме, вывучаюцца віды працы і іх педагогічны змест.

Пытанні:

- 1.Праца як гаспадарча-эканамічная і духоўна-этычная катэгорыя ў традыцыйным соцыуме.
- 2.Віды працы і іх педагогічны змест у традыцыйным соцыуме.
- 3.Асноўныя прынцыпы працоўнага выхавання і навучання ў народнай педагогіцы беларусаў.
- 4.Гендэрнае раздзяленне працоўнага выхавання і навучання ў народнай педагогіцы беларусаў.
- 5.Узроставая паступовасць авалодвання працоўнымі навыкамі.
- 6.Віды промыслаў і рамёстваў, распаўсюджаныя на Беларусі. Формы навучання промыслам і рамёствам.

Тэма 6. Соцыум як фактар навучання і выхавання ў традыцыйным і сучасным грамадстве

Паняцце “грамадская традыцыя”, роля і месца грамадскай традыцыі ў традыцыйным грамадстве, асноўныя прынцыпы функцыянавання традыцыйнай сельскай грамады беларусаў і іх педагогічны змест.

Пытанні:

- 1.Грамадскія традыцыі, іх роля і месца ў традыцыйным грамадстве.
- 2.Асноўныя прынцыпы функцыянавання традыцыйнай сельскай грамады беларусаў і іх педагогічны змест.
- 3.Народныя формы ўзаемадапамогі і дабрачыннасці і іх этнапедагогічны патэнцыял.

Тэма 7. Асноўныя каштоўнасныя арыенціры грамадскага выхавання ў народна- педагогічнай культуры беларусаў

Сямейныя каштоўнасці як сродак выхавання – асаблівасці заключэння шлюбу, функцыянавання сям’і, сямейна-маёмасных адносін. Рэлігійнасць і народная мараль як сродак фарміравання асобы – асаблівасці рэлігійнага

выхавання асобы. Рэлігійнае выхаванне як адзін з аспектаў народна-педагагічнай культуры беларусаў.

Пытанні:

1. Сямейныя каштоўнасці як сродак выхавання.
2. Роля царквы і касцёла ў паўсядзённым і святочным жыцці беларусаў, уплыў на грамадскія, сямейныя адносіны, на выхаванне дзяцей і моладзі.
3. Хрысціянская мараль і каштоўнасці як фактар народнай педагогікі.

Тэма 8. Фальклор як комплексны сродак усебаковага навучання і выхавання асобы

Фальклор – комплексны сродак шматбаковага выхавання гарманічнай асобы. Жанры традыцыйнага фальклору

Пытанні:

1. Узроставая стратыфікацыя і педагагічны патэнцыял народнай казкі.
2. Дзіцячы фальклор у сістэме этнапедагогікі: узроставая стратыфікацыя, педагагічны патэнцыял розных жанраў.
3. Выхаваўчы патэнцыял народных прыкмет і павер'яў.
4. Выхаваўчыя і навучальныя магчымасці народных загадак, выслоўяў, прыкмет і павер'яў, былічак, вусных апавяданняў і жартаў.
5. Народны тэатр і яго месца ў сістэме этнапедагогікі беларусаў.

Тэма 9. Асаблівасці этнапедагагічнай камунікацыі ў поліэтнічным адукацыйным асяроддзі Беларусі

Акрэсліваюцца асаблівасці выкарыстання народнага педагагічнага інструментарыю ў сучасным поліэтнічным адукацыйным асяроддзі. Разглядаецца этнапедагогіка розных нацыянальных і сааслоўна-класавых груп насельніцтва Беларусі.

Пытанні:

1. Гараджане, іх побыт і педагагічная культура ў гістарычнай рэтраспектыве.
2. Педагагічная культура беларускай шляхты ў гістарычнай рэтраспектыве.
3. Асаблівасці культуры выхавання і навучання татар Беларусі.
4. Асаблівасці культуры выхавання і навучання яўрэяў Беларусі.
5. Асаблівасці культуры выхавання і навучання цыганскага насельніцтва Беларусі.
6. Асаблівасці культуры выхавання і навучання вялікарусаў-стараабрадцаў.

Тэма 10. Культура этнапедагагічнай дзейнасці на сучасным этапе развіцця беларускага грамадства

Праводзіцца параўнальны аналіз педагагічнага працэсу ў традыцыйным і посттрадыцыйным грамадствах, акрэсліваюцца шляхі выкарыстання станоўчага вопыту народнай педагагікі ў сучасным педагагічным працэсе. Акрэсліваюцца асаблівасці вырашэння педагагічных і выхаваўчых задач з улікам поліэтнічнага складу сучаснага грамадства.

Пытанні:

1. Параўнальны аналіз педагагічнага працэсу ў традыцыйным і посттрадыцыйным грамадствах.
2. Шляхі выкарыстання станоўчага вопыту народнай педагагікі ў сучасным педагагічным працэсе.
3. Маральна-этычнае, эстэтычнае, экалагічнае і фізічнае выхаванне асобы ў сістэме этнапедагагікі
4. Традыцыйная сістэма фізічнага выхавання беларускіх дзяцей.
5. Полікультурная кампетэнтнасць сучаснага педагога.

ПРЫКЛАДНЫ ПЕРАЛІК ЗАДАННЯЎ ДЛЯ КІРУЕМАЙ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ

Тэма: Праблемы дзяцінства, узроставыя і індывідуальныя асаблівасці сацыялізацыі асобы ў народнай педагогіцы

Падрыхтаваць рэфераты (пажадана акцэнтаваць лакальна-рэгіянальны аспект):

1. Асаблівасці сацыялізацыі асобы ў раннім маленстве.
2. Выхаванне і навучанне асобы ў перыяд маленства.
3. Асаблівасці сацыялізацыі асобы ў перыяд уласна дзяцінства.
4. Выхаванне і навучанне асобы ў падлеткавы перыяд.
5. Асаблівасці выхавання асобы ў перыяд юнацтва.

Тэма: Праца як сродак выхавання і навучання ў этнапедагогіцы народаў Беларусі.

Падрыхтаваць паведамленні:

1. Асноўныя прынцыпы працоўнага выхавання і навучання ў педагагічнай практыцы народаў Беларусі;
4. Гендэрнае раздзяленне працоўнага выхавання і навучання;
5. Асаблівасці асноўных промыслаў і рамёстваў, распаўсюджаных на Беларусі (гутніцтва, рымарства, ганчарства, пчалярства, рыбалоўства, лесахімічныя промыслы, народная медыцына, жабрацтва і г.д.)
6. Асаблівасці навучання рамёствам у гарадскім асяроддзі.

Тэма: Асаблівасці этнапедагагічнай камунікацыі ў поліэтнічным адукацыйным асяроддзі Беларусі

Падрыхтаваць даклады і прэзентацыі:

1. Этнічныя стрэратыпы і шляхі іх пазбаўлення;
2. Маральна-этычнае і эстэтычнае выхаванне асобы ў этна-рэлігійным кантэксце;
3. Экалагічнае і фізічнае выхаванне асобы ў этна-рэлігійным кантэксце;
4. Шляхі фарміравання полікультурнай кампетэнтнасці сучаснага педагога (эсэ-разважанне).

ФОРМА КАНТРОЛЮ

Пытанні да заліку

1. Этнапедагогіка: змест паняцця. Роля этнапедагогікі ў педагагічнай практыцы і жыцці грамадства.
2. Сутнасныя адметнасці этнапедагогікі як сістэмы выхавання і навучання.
3. Асноўныя прынцыпы і сродкі выхавання і навучання ў сістэме этнапедагогікі беларусаў.
4. Сістэма метадаў і прыёмаў выхавання і навучання ў народнай педагогіцы беларусаў.

5. Асноўныя прыёмы метаду дысцыплінавання ў народнай педагогіцы беларусаў.
6. Асноўныя прыёмы метаду заахвочвання ў народнай педагогіцы беларусаў.
7. Асноўныя прыёмы метаду пакарання ў народнай педагогіцы беларусаў.
8. Этнапедагогіка як навука, сувязь з іншымі навукамі. Аб'ект і прадмет, крыніцы, задачы этнапедагогікі.
9. Перыядызацыя полаўзроставых ступеняў дзяцінства.
10. Асаблівасці развіцця і выхавання дзяцей, сацыялізацыі асобы ў раннім маленстве.
11. Асаблівасці развіцця і выхавання дзяцей, сацыялізацыі асобы ў перыяд маленства.
12. Асаблівасці развіцця і выхавання дзяцей, сацыялізацыі асобы ў перыяд уласна дзяцінства.
13. Асаблівасці развіцця і выхавання дзяцей, сацыялізацыі асобы ў падлеткавы перыяд.
14. Асаблівасці развіцця і выхавання дзяцей, сацыялізацыі асобы ў перыяд юнацтва.
15. Пачатковая сацыялізацыя асобы: паняцце. Асаблівасці сацыялізацыі дзіцяці ў перадродавы перыяд.
16. Асаблівасці сацыялізацыі дзіцяці ў перыяд родаў.
17. Асаблівасці сацыялізацыі дзіцяці ў перыяд пасля нараджэння.
18. Радзіны, хрэсьбіны: іх месца ў сістэме поглядаў народа аб сацыялізацыі асобы.
19. Адносіны беларусаў да інстытутаў шлюбу і сям'і як фактараў выхавання і навучання.
20. Тыпы і структура традыцыйнай сям'і беларусаў.
21. Асноўныя функцыі сям'і ў традыцыйным і сучасным грамадствах.
22. Прынцыпы выхавання і навучання ў традыцыйнай сям'і беларусаў.
23. Праца як гаспадарча-эканамічная і духоўна-маральная катэгорыя ў традыцыйным соцыуме.
24. Віды працы ў традыцыйным соцыуме і іх этнапедагагічны патэнцыял.
25. Прынцыпы працоўнага выхавання і навучання ў народнай педагогіцы беларусаў.
26. Узроставая паступовасць авалодвання працоўнымі навыкамі ў сістэме этнапедагогікі.
27. Віды промыслаў і рамёстваў, распаўсюджаныя на Беларусі. Формы навучання промыслам і рамёствам.
28. Фальклор як комплексны сродак уздзеяння на асобу. Жанрава-відавая структура беларускага фальклору. Асноўныя педагагічныя функцыі фальклору.
29. Дзіцячы фальклор у сістэме этнапедагогікі: узроставая стратыфікацыя, выхаваўчы патэнцыял розных жанраў.
30. Узроставая стратыфікацыя і выхаваўчыя магчымасці народнай казкі.
31. Легенды і паданні і іх этнапедагагічны змест.

32. Выхаваўчыя магчымасці народных былічак, вусных апавяданняў, анекдотаў, жартаў, прыкмет і павер'яў.
33. Выхаваўчы патэнцыял беларускіх народных прыказак і прымавак.
34. Выхаваўчыя функцыі беларускіх народных загадак, выслоўяў.
35. Народны тэатр і яго месца ў сістэме этнапедагагікі беларусаў.
36. Калядны цыкл народнага календара беларусаў: выхаваўчы патэнцыял.
37. Веснавыя святы і абрады беларусаў і іх выхаваўчае ўздзеянне.
38. Выхаваўчыя магчымасці летніх свят і абрадаў.
39. Восеньскія святы і абрады і іх этнапедагагічны патэнцыял.
40. Дыдактычна-выхаваўчыя функцыі вясельных звычаяў і абрадаў беларусаў.
41. Прынцыпы функцыянавання традыцыйнай сельскай грамады і яе роля ў сістэме народнай педагагікі беларусаў.
42. Народныя формы ўзаемадапамогі і дабрачыннасці і іх этнапедагагічны патэнцыял.
43. Шляхі выкарыстання станоўчага вопыту народнай педагагікі ў сучасным педагагічным працэсе.
44. Параўнальны аналіз педагагічнага працэсу ў традыцыйным і посттрадыцыйным грамадствах.
45. Методыка выкарыстання станоўчага вопыту этнапедагагікі ў сістэме грамадскага выхавання і навучання.
46. Асноўныя кірункі працы сацыяльнага педагога з сем'ямі па трансляцыі этнапедагагічных ведаў.
47. Класіфікацыя этнасаў і асаблівасці сучаснай этнасферы.
48. Полікультурная кампетэнтнасць сучаснага педагога.

СРОДКІ ДЫЯГНОСТЫКІ ВЫНІКАЎ НАВУЧАЛЬнай ДЗЕЙНАСЦІ

Для выяўлення ўзроўня вынікаў навучання студэнтаў могуць выкарыстоўвацца:

1. Адказы на пытанні падчас практычных заняткаў;
2. Дыскусіі па праблемных пытаннях;
3. Выступленне з дакладамі, рэфератамі, паведамленнямі, эсэ на практычных занятках на абраныя тэмы;
4. Падрыхтоўка мультымедыйных прэзентацый;
5. Эўрыстычная размова;
6. Праблемная лекцыя.

РЭЙТЫНГАВАЯ СІСТЭМА

	балы	колькасць	усяго
наведванне			
Лекцыі	2	2	4
практычныя	2	12	18
актыўнасць			
адказ на практычных занятках	4	5	20
Рэферат	8	1	8
Даклад	20	1	20
паведамленне	10	1	10
Эсэ	30	1	30
			110

КАРОТКІ СЛОЎНІК АСНОЎНЫХ ТЭРМІНАЎ

Адопцыя -- прыём у геральдычны род прадстаўнікоў іншых саслоўяў і наданне ім права на карыстанне гербам і дэвізам або ўсынаўленне шляхціцам няшляхціца, які мог захаваць сваё прозвішча.

Анекдот — невялікае апавяданне пра незвычайную смешную падзею, сітуацыю, рысу характару чалавека ці ўчынак, якое мае дасціпную неспадзяваную камічную развязку.

Бацькоўская сям'я -- вялікая сям'я, у якой сумесна пражывалі і вялі агульную гаспадарку бацькі і іх жанатыя сыны.

Блазн – назва дзіцяці ў перыяд уласна дзяцінства (ад 6-8 да 12-14 гадоў).

Бонда – звычай частаваць сваякоў, блізкіх суседзяў садавіной, гароднінай, хлебам, свежанінай, кулінарнымі вырабамі і інш. з нагоды збору новага ўраджаю, удалай рыбалкі, палявання, збору мёду.

Брацкая сям'я – вялікая сям'я, у якой сумесна пражывалі і вялі агульную гаспадарку два ці больш жанатых братоў.

Былічка, бывальшчына — вусны расказ-успаміны аб сустрэчах са звышнатуральнай сілай (як правіла, варажай).

Вірылакальны шлюб – від шлюбу, калі жанчына ішла жыць у сям'ю мужа.

Вусныя бытавыя расказы – вусны расказ, у якім апавядаецца пра падзеі з грамадскага ці асабістага жыцця з сучаснасці або мінулага, сведкам або ўдзельнікам якіх часта бывае сам расказчык.

Грамадская традыцыя – гэта сукупнасць сістэмных, устойлівых форм грамадскай дзейнасці, якія перадаюцца ад пакалення да пакалення (г.зн. па традыцыі) і ўтвараюць неабходную сувязь паміж пакаленнямі соцыума, звязваючы сацыяльнае жыццё этнасу ў адзінае цэлае.

Дзетнасць – наяўнасць у сям'і больш двух-трох дзяцей.

Дзядзькаванне – у асяродзі беларускай шляхты звычай аддаваць дзяцей на пэўны тэрмін на выхаванне у сялянскую сям'ю з мэтай прывіць ім добрыя фізічныя і духоўныя якасці, уласцівыя простаму народу.

Дзяцінства -- ў народнай традыцыі гэта жыццёвы цыкл чалавека ад нараджэння да паўналецця (уступлення ў шлюб).

Жанр фальклора -- гэта група твораў, адзінства якой аб'ектыўна вызначаецца той вобласцю рэчаіснасці, на якую накіравана мастацкая свядомасць народа, падобным характарам праблематыкі, а таксама прызначэннем у жыцці народа.

Жарт — дасціпная насмешка, высмейвае бытавыя здарэнні, смешныя рысы і якасці людзей, іх дзіўныя ўчынкі і размовы.

Загадка – замыславатае пытанне, выказанае ў сціслай, вобразнай метафарычнай форме.

Звычайныя права – вусныя прадпісанні традыцыйнага соцыума, якія перадаюцца ад пакалення да пакалення і арганізуюць, рэгулююць жыццё соцыума.

Індыгенат -- прызнанне шляхецтва прадстаўнікоў прывілеяваных саслоўяў іншых краін.

Кафігуратыўны тып выхаваўчай культуры — культура, дзе і дзеці і дарослыя вучацца ў сваіх равеснікаў, у людзей аднаго з імі пакалення.

Легенда— вусны апавядальны твор, у аснове якога ляжаць звязаныя з гісторыяй народа фантастычныя або апаэтызаваныя вобразы, уяўленні, падзеі.

Малая сям'я – сям'я, у якой сумесна пражывала і вяла агульную гаспадарку адна пара.

Маленства – узроставы перыяд ад 2-3 да 6-8 гадоў.

Маленства ранняе – узроставы перыяд ад нараджэння да 2-3 гадоў.

Матрылакальны шлюб – від шлюбу, калі мужчына ішоў жыць у сям'ю жонкі і цесця.

Мацярынская школа -- сукупнасць народна-педагагічных метадаў і прыёмаў выхавання і навучання дзяцей у перыяд ранняга маленства.

Набілітацыя -- наданне шляхецтва каралём, сеймам або гетманам на полі бою за выдатныя баявыя заслугі

Нераздзеленыя (вялікая) сям'я – сям'я, у якой сумесна пражывалі і вялі агульную гаспадарку некалькі шлюбных пар.

Нуклеарная малая сям'я – сям'я, у склад якой уваходзіць шлюбная пара з дзецьмі або без іх.

Няпоўная малая сям'я – сям'я, у склад якой могуць уваходзіць: удава з дзецьмі ці без іх; мужчыны і жанчыны з дзецьмі пасля скасавання шлюбу; маці і пазашлюбнае дзіця.

Павер'е – гэта ўяўленне, заснаванае на веры ў існаванне містычных сувязей паміж з'явамі навакольнага свету і лёсам чалавека.

Паданне — вуснае апавяданне пра рэальных асоб, сапраўдныя падзеі, пра населеныя пункты, мясцовасці і г. д.

Падлеткавы перыяд – узроставы перыяд ад 12—14 да 16-17 гадоў.

Пастухоўскі перыяд -- узроставы перыяд ад 6-8 да 12-14 гадоў (перыяд “уласна дзяцінства”).

Перыяд дапаможных работ – узроставы перыяд ад 6-8 да 12-14 гадоў (перыяд “уласна дзяцінства”).

Постфігуратыўны тып выхаваўчай культуры — культура, калі дзеці вучацца ў сваіх папярэднікаў, у старэйшых пакаленняў.

Праца-клопат – праца, якая ажыццяўляецца як водгук на патрэбу (чалавечую, гаспадарчую).

Праца-поспех – праца, якая выконваецца не па патрэбе, не па здольнасцях, а па наяўнасці ўхвалення.

Праца-работа – праца, якая ажыццяўляецца за грошы, за узнагароджанне.

Промысел – усялякая неземляробчая і нежывёлагадоўчая дзейнасць, што служыць падсобнай крыніцай даходу.

Прочки – часовы развод сямейнай пары.

Прыкмета – гэта прадказанне пэўнага выніку, заснаванне на аб'ектыўнай прычынна-выніковай залежнасці з'яў, падзей, дзеянняў і пацверджанае шматвяковым народным вопытам.

Прымацтва -- від шлюбу, калі мужчына ішоў жыць у сям'ю жонкі і цесця

Прэфігуратыўны тып выхаваўчай культуры — культура, дзе дарослыя вучацца ў сваіх дзяцей.

Радзіны -- своеасаблівае жаночае пасляродавае свята, падчас якога дзіця ўскосна (праз пасрэдніцтва маці) далучалася таксама да роду.

Разлучыны – канчатковы развод сямейнай пары.

Рамяство – першая гістарычная стадыя апрацоўваючай вытворчасці, якая папярэднічае сучаснай машынай вытворчасці.

Сацыялізацыі магічна-рытуальная -- комплекс пэўных магічных абрадаў і дзеянняў, у выніку якіх чалавек далучаецца да сацыяльнай супольнасці сям'і, вясковай грамады, традыцыйнага соцыума.

Сацыялізацыя асобы — працэс засваення асобай сацыяльных роляў і сацыякультурных норм, далучэнне яе да жыццёвых каштоўнасцей сям'і, роду, вясковай супольнасці.

Сацыялізацыя міфалагічна-рытуальная -- комплекс пэўных абрадаў і дзеянняў, намаганняў, накіраваных на забеспячэнне сацыякультурнай паспяховасці чалавека, якія маюць пераважна міфалагічную матывацыю.

Сацыялізацыя пачатковая -- комплекс педагагічных намаганняў, накіраваных на забеспячэнне сацыякультурнай паспяховасці чалавека ад яго зачацця да прыняцця ў род.

Сацыялізацыя сакральна-рытуальная— комплекс рытуалаў, дзеянняў, накіраваных на забеспячэнне сацыякультурнай паспяховасці асобы, якія выражаюць стыхійныя народныя веды, або якім надаваўся нейкі сакральны сэнс.

Сацыяльная кампетэнцыя (ад лац. *Competentia*)— кола пытанняў, у якіх даная асоба валодае ведамі, вопытам.

Складаная малая сям'я – сям'я, у склад якой уваходзіць шлюбная пара з дзецьмі а таксама любы іншы родзіч з боку мужа або жонкі.

Стараабрадцы (стараверы) – этнаканфесійнага група рускага насельніцтва, якая з'явіліся ў Беларусі ў другой палове 17 ст. пасля ніканаўскай рэформы рускай праваслаўнай царквы.

Сябрына— звычай сумеснага карыстання той ці іншай уласнасцю: сенажаццю, пашай, рабочай жывёлай, пчоламі.

Тайны шлюб – від шлюбу без папярэдняй згоды бацькоў маладых.

Талака-- звычай сумеснай дабрачыннай працы.

Талака бязвыплатная -- дапамога грамады асобнаму яе члену, або сям'і, якія патрапілі ў складаныя жыццёвыя абставіны: пажар, хвароба ці смерць кармільца, сіроцтва і да т.п.

Талака каляндарная – талака, што збіралася на працягу каляндарнага года для выканання найбольш працаёмкіх сельскагаспадарчых работ.

Уласна дзяцінства – узроставы перыяд ад 6-8 да 12-14 гадоў.

Фальклор – адзін з відаў народнага мастацтва, які адлюстроўвае рэчаіснасць у вобразах, створаных пры дапамозе паэтычнага слова.

Фальклор дзіцячы – творчасць дарослых для дзяцей і саміх дзяцей.

Хрэсьбіны – магічна-рытуальнае дзейства ўключэння, прыёму нованароджанага ў жыццё грамады, соцыума.

Цэх– асобная прафесійная арганізацыя гарадскіх рамеснікаў.

Школа пеставання -- сукупнасць народна-педагагічных метадаў і прыёмаў выхавання і навучання дзяцей у перыяд ранняга маленства.

Шлюб “на сумленне” (“напавер”) – від шлюбу без афіцыйнага афармлення адносін, грамадзянскі шлюб.

Шляхта – прывілеяванае саслоўе ў Польшчы, Чэхіі, Літве, Беларусі, Украіне ў 13 – пач. 20 ст.

Этнапедагогіка -- 1) педагагічная сістэма (г.зн. сістэму выхавання і навучання) таго ці іншага народа (беларусаў, рускіх, палякаў, яўрэяў і г.д.); 2) сістэма прынятых на пэўнай тэрыторыі / у пэўным рэгіёне ці мясцовасці прынцыпаў, сродкаў і метадаў выхавання і навучання, перадачы жыццёвага вопыту; 3) навука, якая вывучае педагагічныя веды і вопыт выхавання і навучання канкрэтнага народа.

Этнас – устойлівая супольнасць людзей, якая гістарычна склалася на пэўнай тэрыторыі і характарызуецца агульнасцю мовы, культуры, побыту, рысаў псіхікі і самасвядомасці, адлюстраванай у адзінай назве і ўяўленнях пра агульнасць паходжання.

Этнічная культура -- спецыфічны лад жыцця, а таксама сукупнасць норм і каштоўнасцей, ўласцівых таму ці іншаму этнасу.

Юнацтва -- узроставы перыяд ад 16-17 да 19-21 года.